

3 (Sem-5/CBCS) SKT HC 1

2 0 2 1

(Held in 2022)

SANSKRIT

Paper : SKT-HC-5016

(Vedic Literature)

(Honours Core)

Full Marks : 80

Time : 3 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

UNIT—I

(Samhitā and Brāhmaṇa)

(Marks : 30)

1. Answer the following questions in brief : 1×4=4

निम्नोल्लिखितानां प्रश्नानां संक्षेपेण उत्तरं देयम्—

(a) Who is the seer (ऋषि) of the Agnisūkta of the *Rgveda* (Rv., 1.1)?

ऋग्वेदीय-अग्निसूक्तस्य (ऋ.वे., 1.1) ऋषिः कोऽस्ति?

(b) What is the metre (छन्दस) of the Uṣassūkta of the R̥gveda (Rv., 3.61)?

ऋग्वेदीय-उपसूक्तस्य (ऋ.वे., 3.61) छन्दः किमस्ति?

(c) How many Mantras are there in the Akṣasūkta of the R̥gveda (Rv., 10.34)?

ऋग्वेदीय-अक्षसूक्ते (ऋ.वे., 10.34) कति मन्त्राः सन्ति?

(d) Who is the deity (देवता) of the Śivasṅkalpāsūkta?

शिवसङ्कल्पसूक्तस्य देवता काऽस्ति?

2. Answer the following :

2×3=6

निम्नोल्लिखितानाम् उत्तरं देयम्—

(a) Write a grammatical note on 'ईळे'.

'ईळे' इति पदस्य वैयाकरणिकी टिप्पणी देया।

(b) Write the meaning of the term 'पुरंधि' in "पुरंधिरनु ब्रतं चरसि विश्ववारे" as given by Śāyaṅcārya.

"पुरंधिरनु ब्रतं चरसि विश्ववारे" इत्यत्र 'पुरंधिः' इति पदस्य सायणदिशा अर्थो देयः।

(c) Disjoin the word 'बृहद्दतमुग्रम्'.

'बृहद्दतमुग्रम्' इति पदस्य सन्धिविच्छेदः करणीयः।

3. Explain, in Sanskrit, any two of the following Mantras, indicating the ऋषि, the छन्दस् and the देवता in each case :

5×2=10

ऋषिच्छन्दोदेवतानिरूपणपूर्वकं निम्नोल्लिखितानां द्वयोः मन्त्रयोः व्याख्या कार्या संस्कृतभाषया—

(a) अग्निना रथिमंश्रवत्पोषमेव दिवेदिवे।

यशसं वीरवत्तमम्।

(b) उपो देव्यमंत्या वि भोहि

चन्द्ररथा सुनृता ईरयन्ती।

आ त्वा वहन्तु सूयमांसो अश्वा

हिरण्यवर्णा पृथुपाजंसो वे॥

(c) द्वेष्टि श्वश्रुषं जाया रंणद्धि

न नाथितो विन्दते मर्डितास्म।

अश्वस्यैव जरतो वस्न्यस्य

नाहं विन्दामि कितवस्य भोगम्॥

(d) यज्जाग्रतो दुरमुदेति देवं

तदु सुप्तस्य तथैवेति।

दूरंगमं ज्योतिषां ज्योतिरेकं

तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥

4. Write a note on the contents of the सामनस्यसूक्त as you find in the Atharvavedic text (Av., 3.30). 10

अथर्ववेदीयसामनस्यसूक्तस्य (अ.वे., 3.30) विषयवस्तु अवलम्ब्य एकम् आलोचनं प्रस्तूयताम्।

Or / अथवा

स हास्यै वाचमुवाद। विभृहि मा पारयिष्यामि त्वेति ...।

Who is referred to as 'स' here in this context? To whom it was said by him? Narrate, in simple Sanskrit, the story related to these statements.

अत्र 'स' इति पदेन कः उल्लिख्यते? कस्मै वा तेन वाक्यमिदमुक्तमासीत्? वाक्यद्वये निहिता कथा सरलसुरगिरा विशदं वर्णयताम्।

UNIT—II

(Vedic Grammar)

(Marks : 20)

5. Answer the following questions in brief : 1×3=3

निम्नोल्लिखितानां प्रश्नानां संक्षेपेण उत्तरं देयम्—

(a) By which rule the word 'जनासः' is formed?

केन सूत्रेण 'जनासः' इति पदं निष्पद्यते?

(b) Which sign is put to mean a उदात्तस्वर in the Rgveda?

ऋग्वेदे उदात्तस्वरस्य चिह्नं किमस्ति?

- (c) The word 'देवेभिः' is formed by which rule—
अतो भिस ऐस् or बहुलं छन्दसि?

'देवेभिः' इति पदसिद्धये सूत्रमस्ति अतो भिस ऐस्, बहुलं छन्दसि वा?

6. Answer the following : 2

निम्नोल्लिखितस्य उत्तरं देयम्—

For 'द्रष्टुम्', what optional word is found in the Vedic language? What is the rule for the formation of that word?

'द्रष्टुम्' इति पदस्य वैदिकं वैकल्पिकं रूपं किमस्ति? तत्पदसिद्धये सूत्रं किमस्ति?

7. Write a short note on Vedic Accents. 5

वैदिकस्वराः—इति विषयः संक्षेपेण उपस्थाप्यताम्।

8. Write a note on the use of Vedic Infinitives. 10

वेदेषु तुमर्थकप्रत्ययाः इति विषयमवलम्ब्य एका टिप्पणी लेखनीया।

Or / अथवा

Discuss, in detail, the peculiarities of Vedic Declension.

वेदेषु शब्दरूपविषयकानि वैशिष्ट्यानि सविशदम् आलोच्यन्ताम्।

(6)

UNIT—III

(*Muṇḍakopaniṣad*)

(Marks : 30)

9. Answer the following questions in brief : 1×3=3

निम्नोल्लिखितानां प्रश्नानां संक्षेपेण उत्तरं देयम्—

(a) Who is the commentator of the *Muṇḍakopaniṣad*?

‘मुण्डकोपनिषदः’ भाष्यकारः कोऽस्ति?

(b) Who was the teacher of Śaunaka?

शौनकस्य आचार्यः कः आसीत्?

(c) Who was the eldest son of Brahmā as referred to in the *Muṇḍakopaniṣad*?

मुण्डकोपनिषदुक्तदृष्ट्या ब्रह्मणः ज्येष्ठपुत्रः कः आसीत्?

10. Answer the following : 2

निम्नोल्लिखितस्य उत्तरं देयम्—

Name the Upaniṣads belonging to the *Atharvaveda*.

अथर्ववेदीयोपनिषदां नामानि उल्लिख्यन्ताम्।

(7)

11. Answer the following questions : 5

निम्नोल्लिखितप्रश्नस्य उत्तरं देयम्—

Name the seven tongues of Agni as referred to in the *Muṇḍakopaniṣad*. For what purpose, these tongues are meant?

मुण्डकोपनिषदुक्तदृष्ट्या अग्नेः सप्त जिह्वाः काः सन्ति?

किमर्थम् एतासां जिह्वानाम् उपयोगोऽस्ति?

12. Answer any two of the following questions :

10×2=20

निम्नोल्लिखितेषु प्रश्नेषु द्वयोः उत्तरं देयम्—

(a) What is the meaning of the term ‘मुण्डक’? Discuss, in detail, the contents of the *Muṇḍakopaniṣad*.

‘मुण्डक’ इति शब्दस्य कौडर्थः? ‘मुण्डकोपनिषदः’ विषयवस्तु सविस्तरं निरूप्यताम्।

(b) Explain in detail :

सविस्तरं व्याख्यायताम्—

तस्मै स होवाच। द्वे विधे वेदितव्ये ...।

(c) Explain fully :

सविस्तरं व्याख्येयम्—

यत्तदद्रेश्यमग्राह्यमगोत्रमवर्ण-
मचक्षुःश्रोत्रं तदपाणिपादम् ।
नित्यं विभुं सर्वगतं सुसूक्ष्मं तदव्ययं
यद्भूतयोर्नि परिपश्यन्ति धीराः ॥

(d) Elucidate the following statement :

निम्नोल्लिखितवाक्यस्य आशयो विशदीक्रियताम्—

तदविज्ञानार्थं स गुरुमेवाभिगच्छेत् समित्पाणिः श्रोत्रियं
ब्रह्मनिष्ठम् ।

***